

Wprowadzenie

Odchodzenie od centralnego systemu gospodarowania i wdrażanie reguł gospodarki rynkowej stanowi ważny akt historyczny dla Europy Środkowo-Wschodniej, naszego kraju, układów regionalnych i lokalnych. Procesowi temu towarzyszy jednak konieczność przebudowy struktur gospodarczych, społecznych i kulturowych, a także, co niezwykle istotne, przemiany postaw poszczególnych osób w kierunku wyzwolenia w nich ducha przedsiębiorczości. To właśnie od umiejętności działania i odwagi jednostki zależeć będzie w przeważającej mierze, w jakim kierunku potoczą się procesy przebudowy oraz jakie będą ich rezultaty.

Kwestię roli odpowiednio przygotowanego człowieka w pobudzaniu racjonalnych procesów rozwoju gospodarczego i społecznego podniósł już w 1932 roku E. Kwiatkowski. W pracy *Dysproporcje. Rzecz o Polsce przeszłej i obecnej* stwierdził on: „Ostatecznym źródłem wydarzeń historycznych, tak samo, jak i faktów ekonomicznych, postępu i rozwoju cywilizacji są ludzie. Dlatego też, chcąc badać głębiej wszystkie pozycje polityczno-gospodarczego «bilansu otwarcia» nowo powstałego państwa polskiego, jego aktywa i pasywa należy rozpocząć od człowieka, od jego wartości dynamicznej i historycznej oraz stosunku do państwa”¹.

Ponad sześćdziesiąt lat później, w innych warunkach politycznych i społecznych, A. Kukliński w pracy *Europejski kontekst przekształceń polskiej przestrzeni* napisał: „Historia Polski jest w pewnym stopniu historią zmarnowanych szans. Nie można wykluczyć tego, że zmarnujemy szanse związane z pełnym członkostwem Polski w Unii Europejskiej i przyjmimy zasadę izolacji w stosunku do wielkich trendów transformacyjnych Europy. Nowej koncepcji polskiej polityki przestrzennej nie można tworzyć bez znajomości procesu europejskiego. Naiwne poglądy, głoszone na podstawie ograniczonej tematycznie analizy materiałów DG XVI zapominają, że w ostatecznej instancji działalność Unii Europejskiej określają interesy silnych partnerów rdzeniowych, a nie słabych partnerów peryferyjnych”².

W podobnym tonie brzmi wypowiedź A. Kwaśniewskiego, który u progu przejęcia przez Polskę prezydencji, w rozmowie z J. Domańskim i R. Walenciakiem powiedział: „Moim zdaniem, gdyby długoterminowo zbudować politykę wspartą kilkoma czy kilkunastoma osobami, które się z nią utożsamiają, dysponują warsztatem, znają Unię, Polska mogłaby być za chwilę krajem potrafiącym wprowadzić nie tylko swoje poglądy do europejskiej agendy, ale i interesującą administrację, w gronie której poszukiwane będą osoby na różne istotne stanowiska we współczesnych strukturach. Tylko to nie stanie się z zaklęć – to musi być ciężka praca”³.

Do tejszej idei – człowieka przygotowanego do pełnienia funkcji w życiu społeczno-gospodarczym i kulturowym kraju, regionu czy układu lokalnego – nawiązują prace zamieszczone w niniejszym, ósmym tomie serii „Przedsiębiorczość – Edukacja”. Obejmują one problematykę nauczania przedsiębiorczości na różnych poziomach edukacji, kształtowania przedsiębiorczości w rozwoju regionalnym i lokalnym oraz roli postaw przedsiębiorczych w rozwoju podmiotów gospodarczych.

¹ E. Kwiatkowski, 1989, *Dysproporcje. Rzecz o Polsce przeszłej i obecnej*, Czytelnik, Warszawa, s. 41.

² A. Kukliński, 1995, *Europejski kontekst przekształceń polskiej przestrzeni* [w:] *Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*, Polska 2000 plus: hipoteza (t. I), J. Kołodziejcki (red.), CUP, Warszawa, s. 17–26.

³ *Jesteśmy dobrze przygotowani do prezydencji. Z Aleksandrem Kwaśniewskim rozmawiają Jerzy Domański i Robert Walenciak*, 2011, „Przegląd”, nr 26, s. 6–8.

W pierwszej części tomu, w artykule wprowadzającym, podjęta została problematyka miejsca przedsiębiorczości w edukacji (Z. Ziolo). Autor, na tle dorobku naukowego z tej dziedziny, przedstawia przesłanki do kształtowania postaw przedsiębiorczych, a także zarysowuje możliwości kształtowania tych postaw poprzez treści edukacyjne poszczególnych przedmiotów. Wskazuje też na oczekiwania rynków pracy w stosunku do nowych pracowników. Interesującej wiedzy na temat kompetencji biznesowych uczniów gimnazjów w świetle opinii nauczycieli dostarczają wyniki zespołowych badań (S. Kurek, T. Rachwał, M. Szubert) prowadzonych w ramach europejskiego projektu FIFOBI. Nowe informacje o procesie kształtowania postaw przedsiębiorczych pojawiają się w opiniach uczniów krakowskich liceów (W. Osuch). Cenne w tym zakresie są uwagi dotyczące rozwijania własnej przedsiębiorczości młodzieży (A. Węglowska) oraz rozwijania przedsiębiorczości młodzieży w szkołach położonych na terenie miast tracących swoją pozycję konkurencyjną (K. Sowisłok). Ważną rolę przedsiębiorczości w strategii edukacji w Polsce podkreślają hasła: „Wiedza dziś – sukces jutro” (I. Szypuła) oraz „Jestem przedsiębiorczy” (I. Świłło). Postawy przedsiębiorcze mają też wpływ na decyzje młodzieży przy wyborze m.in. kierunku studiów (J. Strojny, K. Horska; A. Haczek, A. Kłos).

Jak się okazuje, realizowane treści kształcenia przedsiębiorczości pomagają także w: poszukiwaniu swojego miejsca w społeczeństwie (T.T. Brzozowski), organizacji pracy pedagogicznej (E. Choinkowska), przygotowaniu młodzieży do wejścia na rynek pracy (A. Świętek), przestrzeganiu zasad etycznych w prowadzeniu działalności gospodarczej (A. Dziadkiewicz), analizie upadłości podmiotów gospodarczych (A. Tokarski), doskonaleniu zawodowym kierowców i mechaników samochodowych (J. Janczewski, M. Włodarczyk; J. Janczewski) oraz przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym (Z.J. Ozdzyński).

Prace umieszczone w części drugiej niniejszego tomu odnoszą się do wpływu przedsiębiorczości na rozwój układów regionalnych i lokalnych. Uwaga pada w nich na: zróżnicowanie kształcenia w zakresie przedsiębiorczości w regionach francuskich (S. Dorocki, P. Brzegowy), kształcenie przedsiębiorczości dla aktywizacji obszarów wiejskich (C.G. Gabińska), uwarunkowania rozwoju regionów uczących się na przykładzie województwa małopolskiego (M. Godowska), wpływ przedsiębiorczości akademickiej na innowacyjność województwa kujawsko-pomorskiego (M. Tokarski), działalność promocyjną gmin (A. Buś-Bidas) i postawy etyczne w działaniach innowacyjnych administracji publicznej (B. Pytko).

Trzecia część obejmuje prace dotyczące roli przedsiębiorczości w rozwoju działalności podmiotów gospodarczych. Do podniesionych w niej zagadnień należą: modelowanie dynamiki systemu zarządzania organizacjami gospodarczymi (P. Żukowski), uwarunkowania rozwoju uczących się przedsiębiorstw (D. Janczewska), nowe koncepcje zarządzania wobec nasilania się procesów globalizacji (A.I. Szymańska), restrukturyzacja przedsiębiorstw w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i Azji Środkowej (I. Boguszyńska) oraz organizacja działalności firm turystycznych (M. Popiel, K. Ziółkowska-Weiss).

Zaprezentowane prace znacznie wzbogacają badania dotyczące edukacji w zakresie przedsiębiorczości oraz jej znaczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej. Rozwijają teoretyczne koncepcje kształcenia w zakresie przedsiębiorczości i zachowań przedsiębiorczych dzieci oraz młodzieży, dostarczają nowych informacji empirycznych o rozwijaniu nauczania przedsiębiorczości na różnych poziomach edukacji, wskazują na zalety wykorzystania edukacji w zakresie przedsiębiorczości w działalności podmiotów gospodarczych. Należy przypuszczać, że będą one ciągle aktualne, gdyż zmieniają się uwarunkowania rozwoju działalności gospodarczej i sytuacja polityczna, co wymusza nowe działania na rzecz rozwoju podmiotów gospodarczych i instytucji oraz podnoszenia atrakcyjności układów lokalnych i regionalnych dla generowania własnych i przyciągania zewnętrznych czynników rozwoju.